МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Навчально-науковий інститут філології та журналістики

Кафедра східної філології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Приймальної комісії
_____ Валерій БОРТНЯК
«28» квітня 2023 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для вступу на навчання за освітнім ступенем «Магістр»
на основі НРК6 та НРК7

освітня програма **«Кримськотатарська філологія і журналістика, англійська мова та переклад»**
спеціальність **035 «Філологія»**
галузь знань **03 Гуманітарні науки**

УХВАЛЕНО:
на засіданні кафедри східної філології
Протокол № 10 від «10» квітня 2023 р.

в.о.зав. кафедри_____ Афізе ЕМІРАМЗАЄВА

Київ – 2023

Програма фахового випробування для вступу на навчання за освітнім ступенем «Магістр» на основі НРК6 та НРК7, освітня програма 035.02 «Кримськотатарська філологія і журналістика, англійська мова та переклад», спеціальність 035 «Філологія», галузь знань «03 Гуманітарні науки». К.: ТНУ імені В. І. Вернадського, 2023. 24 с.

Укладачі:

Таміла СЕІТЯГ'ЯЄВА – к.філол.наук, ст. викладач кафедри східної філології

Айше АРНАУТОВА – ст. викладач кафедри східної філології

Афізе ЕМІРАМЗАЄВА – ст. викладач кафедри східної філології

Розглянуто та затверджено на засіданні Вченої Ради Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, протокол №13 від 28.04. 2023 р. (наказ №53-од від 28.04.2023 р.)

ЗМІСТ

I. Загальні положення …….. 4

II. Організаційно-методичні рекомендації……...6

III. Перелік питань з окремих дисциплін та список літератури (у тому числі інтернет-ресурси) для підготовки до вступних випробувань.……..… 10

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму вступного випробування з кримськотатарської мови та літератури полягає у виявленні ступеня опанування фахівцем – бакалавром фундаментальних дисциплін філологічного циклу необхідних для виконання магістерської програми зі спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації: 035.02 «Кримськотатарська мова і література», освітня програма «Кримськотатарська філологія і журналістика, англійська мова та переклад».

Вступне випробування проводиться у тестовій формі, має комплексний, синтетичний характер та базується на відповідних навчальних програмах освітнього ступеня «бакалавр», призначених для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом підготовки 035 «Філологія» спеціалізації: 035.02 «Кримськотатарська мова і література», освітня програма «Кримськотатарська філологія і журналістика, англійська мова та переклад».

Абітурієнти Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, допущені до складання вступного випробування, мають показати високий рівень засвоєних знань загальноосвітньої підготовки з кримськотатарської мови та літератури. Оцінювання рівня підготовленості абітурієнта з метою конкурсного відбору для навчання в ТНУ імені В. І. Вернадського проводиться у формі тестового контролю.

Програма вступного випробування з кримськотатарської мови та літератури складається з таких розділів:

- Кримськотатарська мова («Фонетика. Графіка». «Лексикологія. Фразеологія». «Будова слова. Словотвір». «Морфологія». «Синтаксис». «Стилістика». «Орфографія». «Розвиток мовлення»);
- Кримськотатарська література («Усна народна творчість», «Історія кримськотатарської літератури», «Давня тюркська література», «Література XIV – початку XX ст.», «Література XX ст.», «Сучасний літературний процес»);

ІІ. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Фахове вступне випробування може відбуватися з використанням дистанційних технологій навчання відповідно Правил прийому до Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського у 2023 р.

Вступне випробування проводяться українською та кримськотатарською мовами.

На виконання вступного випробування відведено 120 хвилин. Фахове вступне випробування проходить у письмові і складається з тестових завдань, реферативного перекладу та есе:

- *Тести.* До кожного завдання пропонується 3-5 варіантів відповіді, з яких лише один варіант правильний. Завдання вважається виконаним правильно, якщо учасник вибрав і позначив правильний варіант відповіді у бланку відповідей.

Завдання вважається виконаним неправильно, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповіді, навіть якщо серед них є правильний; в) відповідь не позначено взагалі.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді – оцінюються в 3 тестові бали за кожне (всього 50 тестових завдань) – максимальна кількість балів 150.

- *Реферативний переклад.* Максимальна кількість балів за виконання цього завдання складає 25 балів:

- денотативна еквівалентність: стисле (500 друкованих знаків +- 10%) та правильне відтворення інформації оригіналу про об’єктивну реальність разом 9 балів;

- конотативна еквівалентність: дотримання стилю, регістру оригіналу, разом 4 бали;

- нормативна еквівалентність: жанрова відповідність реферованого тексту – 4 бали;

- прагматична еквівалентність (зрозумілість для адресата) – 4 бали;

- естетична еквівалентність: форма перекладу складає той самий естетичний ефект, що й оригінал – 4 бали.

- *Власне висловлювання (письмово)* на запропоновану в білеті тему. При перевірці та оцінюванні цього завдання до уваги беруться:

— Змістовне наповнення;

— Структура та зв’язність;

— Лексична насиченість;

— Граматична насиченість;

— Обсяг висловлювання.

Власне висловлювання на задану тему - максимально в 25 балів.

Критерії оцінювання:

1) Змістовне наповнення:

5-4 бали - тема розкрита повністю, надано розгорнуту відповідь;

3-2 бали - тема розкрита не повністю, відповідь не змістовна;

1-0 - тема не розкрита, майже дублює тему власного висловлювання;

2) Структура та зв'язність:

5-4 бали - текст укладено логічно і послідовно. Наявні з'єднувальні елементи забезпечують зв'язок між частинами тексту;

3-2 бали - логіку викладу частково порушено, недостатньо з'єднувальних елементів в структурі тексту, що впливає на зв'язність тексту, або наявні зєднувальні елементи вжиті недоречно;

1-0 балів - відсутня логічна послідовність, з'єднувальних елементів немає, робота складається з набору речень.

3) Лексична насиченість:

5-4 бали - продемонстровано достатній словниковий запас (використано різноманітні словникові одиниці) для вирішення заданої комунікативної ситуації. Робота не містить лексичних помилок, або їх незначна кількість не впливає на розуміння написаного;

3-2 бали - продемонстровано недостатній словниковий запас (використано одноманітні лексичні одиниці), робота містить лексичні помилки які впливають на розуміння написаного;

1-0 балів - наявна кількість лексичних помилок робить зміст висловлювання не зрозумілим;

4) Граматична насиченість:

5-4 бали - робота не містить грубих граматичних помилок, які не впливають на розуміння написаного;

3-2 бали - у роботі є помилки, що заважають розумінню написанного (у тому числі грубі, що не заважають розумінню тексту);

1-0 балів - у роботі багата кількість граматичних помилок, які суттєво впливають на розуміння змісту;

5) Обсяг висловлювання:

5-4 бали - умову опрацьовано повністю, надано розгорнуту відповідь (щонайменше 7-10 поширених речень);

3-2 бали - умову опрацьовано не повністю, надано коротку відповідь (щонайменше 3-6 поширених речень);

1-0 балів - умову лише згадано, переписано текст з умови (щонайменше 1-2 поширених речення);

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Використовує лексико-граматичні конструкції, що виходять за межі навчальної програми. Вміє вести дискусію, діалог, обстоювати власну точку зору, використовувати отримані знання у нестандартних ситуаціях. Демонструє високу культуру спілкування.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять. Абітурієнт добре володіє навичками писемної мови, сприймає та відтворює її але із деякими неточностями. Використовує лексико-граматичні конструкції тільки у межах начальної програми.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Абітурієнт володіє основними навичками писемної мови на середньому рівні, припускається деяких помилок у її відтворенні. Використовує основні лексико-граматичні конструкції, але з певними неточностями.

Низькій рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті. Абітурієнт здатен виконати завдання за прикладом, володіє лише елементарними вміннями використання лексики та граматики. Зазнає труднощів в писемній мові. Не вміє самостійно побудувати діалог.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті. Абітурієнт не здатен самостійно виконувати завдання з писемної мови, припускається суттєвих помилок, які не здатен виправити без допомоги викладача. Використовує елементарну лексику та граматику з помилками.

III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ОКРЕМИХ ДИСЦИПЛІН ТА СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вступ до спецфілології (тюркології)

1. Тюркські мови: фонетика, граматика та лексика. Алтайська мовна сім'я.
2. Місце кримськотатарської мови у класифікації тюркських мов.

Лексикологія кримськотатарської мови

1. Омоніми в кримськотатарській мові. Пароніми. Антоніми в кримськотатарській мові. Синоніми в кримськотатарській мові.
2. Термінологічна лексика. Активна і пасивна лексика сучасної кримськотатарської літературної мови. Кримськотатарська лексикографія.

Історія кримськотатарської мови

1. Класифікаційні схеми тюркської мовної родини О.М. Самойловича, В.О. Богородицького, Ю. С. Малова, М. О. Баскакова, І. Бенцинга, К. Менгеса. Хронологія тюркських мов та лінгвістичні контакти ранніх тюрків. Періодизація історії кримськотатарської мови.
2. Історичні етапи розвитку кримськотатарської мови період давньої мови (eski qırımtatar tili) XIII—XV ст.; період середньої мови (orta qırımtatar tili) XV — пер. чверть XX ст.; період нової мови (yañı qırımtatar tili) з пер. чверті XX ст. і донині. Розвиток кримськотатарської мови у XX – початку XXI ст.: реформа абеток кримськотатарської мови, політика

мовного планування (питання кодифікації). Поширення мови за межами Криму.

Лінгвокраїнознавство Криму

1. Територіальні варіанти кримськотатарської мови. Особливості кримськотатарськомовної лінгвокультурної спільноти.
2. Національні та регіональні варіанти кримськотатарської мови.

Історія кримськотатарської літератури

1. **Кримськотатарський фольклор.** Усна народна творчість кримських татар (Прислів'я, приказки, скоромовки, анекдоти. Особливе місце дитячого фольклору. Народні пісні та форми пісні. Народна казка; Рівається кримських татар. Легенди кримських татар. Епоси. Кримськотатарський героїчній епос. Побутові дестани. Кримськотатарська література XIII – поч. XV ст.
2. **Історія кримськотатарської літератури (Доба давньої кримськотатарської літератури** Давньотюркське письменство доісламської доби. Давньотюркська література (до X ст.). Зразки усної народної творчості (давньотюркські міфи давніх тюрків про походження світу, людини, різних тюркських племен та ін.; твори малих поетичних форм тощо); Давньотюркські рунічні пам’ятки.
3. **Кримськотатарська література за часів Золотої Орди (1239-1428)** Кримськотатарська література в контексті літератури Золотої Орди. Жанрово-тематична своєрідність останньої. Увага до пам’яток класичної перської літератури. Місце та значимість золотоординської літератури в історії літератури тюркського світу в цілому; Основні напрями та найбільш яскраві представники: Махмуд Киримли. «Hikayet-i Yusuv ve Zeliha»(1220-ті рр.); Халіль оглу Алі. «Kıssa-i Yusuf» (1232 р.);

«Codex Cumanicus» (кінець XIII ст.); Абдульмеджит Ефенді, Сейфі Сараій (Hikayet. «Gülistan»dan tercime).

4. **Ханський період кримськотатарської літератури (1428-1783)** Передумови зародження національної літератури тюркського етносу. Періодизація кримськотатарської літератури та формування напрямків у літературі (Divan, Tasavvuf, Halq Edebiyatı) Поезія кримськотатарського дивану. Композиційні форми та система жанрів у творах представників цього напряму (Менлі Герай І, Ґазайі, Ремзі). Поезія напряму Тасаввуфу. Поезія напряму народної літератури. Зародження селянських та міських ашиків. Композиційні форми та система жанрів у творах представників цього напряму (Ашик Умер, Абдуль Азіз Афіф-заде, Едіп Ефенді); Особливості віршування в народній поезії. Редіф, алітерація, турак, рима, ритм (аруз, пармак, рукн). Внутрішня поетична форма. Формування жанрової системи. Касида. Газель (бейти: матла, макта, махлас). Мустезад. Мусаммат. Кита. Месневі. Рубаї. Основні мотиви, теми, персонажі. Символіка. Періодизація літератури Кримського ханства (сер XV ст. – 1783 р.). Усеїн Кефевій; Газаій (*«Bayraq», «Dolap(b)», «Sunbur»*, Газелі); Резмі Бахадир Гірей; Мухаммед Кяміль: кошма, шарки.
5. **Література занепаду (1783-1883)** Специфіка кримськотатарської літератури XVIII ст. та представники літератури цього періоду (Джевхерій, Ісметій); Розвиток літературної критики та її джерела.
6. **Література доби Відродження (1883-1917 (приблизно)** Література періоду газети «*Terciman*» (1883). Доба Відродження (1905–1917 рр.). Передумови виникнення періодів кримськотатарської літератури. Періодизація. Характеристика напряму, принципові відмінності від літератури попередніх періодів. Просвітницька, видавницька та літературна діяльність І. Гаспринського (1851–1914) та його роль у формуванні сучасної кримськотатарської культури. Ідейні засади першого періоду. Роман І. Гаспринського «Molla Abbas» ідеологічний

роман. Найяскравіші представники періоду (Асан Нурі, Бекір Емекдар, О. Заатов, А. Боданінський, І. Льоманов, І. Бораганський, А. Керем, Я. Байбуртли). С. А. Озенбашли та його п'єса *«Olacağa çare olmaz»;* Другий період літератури к. XIX – поч. XX ст. Головні риси літератури другого періоду, ідейні засади. Формування якісно нової кримськотатарської літератури. Жанрове оновлення кримськотатарської поезії та прози, розширення їх тематичних меж, становлення нової кримськотатарської драматургії. Вплив європейської, російської та турецької літератур на кримськотатарські літературні процеси. Становлення суто національної кримськотатарської літератури. Розвиток літературної критики (Б. Чобан-заде, А. Гірайбай, А. Лятіф-заде, А. Одабаш та ін.). Зародження кримськотатарської драматургії. Умер Іпчі та перший кримськотатарський театр. Література Нового часу та умови її формування. Літературні об'єднання та їх ідейні платформи.

7. **Література радянського періоду (1921-1944)** Література періоду І Курултаю та перших років радянської влади. Основні суспільно-політичні події. Ідеологічна боротьба в Криму, ідеологія кримськотатарської державності; Літературний процес в Криму та в кримськотатарському зарубіжжі, його ідейно-тематичний зміст та основні напрямки, а також найяскравіші представники: У. Ш. Тохтаргази, А. Чергеєв, Мемет Нузет, Я. Шакір-Алі, А. Лятіф-заде, О. Акчокракли: поетична, перекладацька діяльність; історична проза. О. Акчокракли та відновлення народної та оригінальної літератури, народження оперного мистецтва (А. Рефатов). А. Одабаш (*«Unutmaycaq»*). А.С. Айвазов (*«Annecigim, nerdesiñ?! Kel!»*). Н. Челебіджихан (*«Ant etkenmen»*, *«Aygidi, tatar yaşları!», «Sarı tülpan», «Bastırıq», «Savluqman qal, tatarlıq!», «Yolcu ğarip»; «Qarılğaçlar duası»).* Джафер Сейдамет (*«Nurlı qabirler», «Bazı hatırlavlar»* та ін.). Аблякім Ільмій (*«Açlıq hatilereleri»).* Б. Чобан-заде (збірки «*Qaval sesleri*», «*Boran*»*).* Ш. Бекторе (*«Tatarlığım», «Milletniñ Kabesi», «Ayt, Çatırtav»,*

«Demircinin oçı», «Dalğalara», «Qış kününde tilegim», «Türk yavrusına», «Qırım içün», «Aqqım içün», «Gittim gidiyorum, gitmek isterim» та ін., книга спогад «Волги плин червоний»). Джеміль Сейдамет (*«Qanlı Kölmek», «Ucüm», «Qurtlağan köküs», «Amam aralığı», «Quyu tübünde»*; роман *«Ufuqqa doğru»*. А. Озенбашли. *«Dünümizniñ canlı levhaları»*). А. Гірайбай (Зб. «Джигиту», поема «Еміграція»). А. Кадри-заде (*«Ögütçiniñ yeni ögütleri», «Qart qızınıñ tüşünceleri», «Çırq mırqmı, mırq çırqmı»* та ін.; переклади). М. Ніязій (*« 'Tatar barmı?', dep sorağanlarğa»,* зб. *«Sağ iş», «Yaş tatar yazışarı», «Qırım şiirleri», «Kök kitap»* та ін.)

Практика письмового мовлення кримськотатарської мови

Теми для власного висловлювання:

1. Проблеми навколишнього середовища у світі.
2. Сучасні засоби масової інформації.
3. Україна на міжнародній арені.
4. Актуальні проблеми сьогодення.
5. Мрія кожного українця – це вільна та незалежна Батьківщина.
6. Сучасна освіта. Проблеми та перспективи її розвитку.
7. Освіта в Україні: її історія та принципи.
8. Роль мистецтва у формуванні особистості.
9. Література в сучасному світі. Роль книги у житті людини.
10. Кримськотатарські діаспори, які є в Світі.
11. Свята і народні звичаї в Україні.
12. Сучасні засоби зв'язку: переваги та недоліки.
13. Видатні українці.
14. Найновіші технологічні досягнення людства.
15. Сучасна політична ситуація у світі.
16. Освіта кримськотатарською мовою в Україні.
17. Переваги та недоліки навчання через інтернет.

18. Який вид навчального контролю ви вважаєте більш об’єктивним – письмовий чи усний іспит? Поясніть свою думку.

19. Чи вважаєте ви необхідною умовою наявність вищої освіти для отримання високооплачуваної роботи? Поясніть свою думку.

20. Якими якостями повинен володіти гарний керівник?

Рекомендована література зі вступу до спеціальної філології

Основна (базова):

1.Аверинцев С. С. Филология / С. С. Аверинцев // Краткая литературная энциклопедия. – М., 1972. – Т. 7.

2.Баскаков Н. А. Алтайская семья языков и её изучение / Н. А. Баскаков; Институт языкознания АН СССР. – М.: Наука, 1981. – 136 с.

3.Баскаков Н. А. Введение в изучение тюркских языков / Н. А. Баскаков. – Изд. 2-е. – М.: Высшая школа, 1969. – 384 с.

5. Васильев Л. С. История Востока: В 2-х томах. Москва: Высшая школа 1993 г. – 495с.

6. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства / Ю. О. Карпенко. – К. – Одеса, 1991. – С. 187-225.

7. Гаджиева Н. З. Проблемы тюркской ареальной лингвистики: Среднеазиатский ареал / Н. З. Гаджиева; Институт языкознания АН СССР. — М.: Наука, 1975. — 304 с. — 2000 экз. (в пер.).

8. Серебренников Б. А., Гаджиева Н. З. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков: Синтаксис / Б. А. Серебренников, Н. З. Гаджиева; Отв. ред. Э. Р. Тенишев; Институт языкознания АН СССР. — Изд. 2-е, испр. и доп. — М.: Наука, 1986. — 304 с.

9. Юнг К. Г. О психологии восточных религий и философий/ К.Г,Юнг М.: «Медиум» 1994.– с.51-67

Додаткова (допоміжна):

1. Фазыл Р. Къырымтатар эдебий тильнинъ шекилленюв ве инкишаф ёлу. // Йылдыз,2010 №1 – С.120-136

2. Вапиев Мухамед Субхи. Къыпчакско-русский словарь. – Симферополь: 2008 г.

3. Kemal Qonruat. Qırımtatar yazı tilniñ tarihçesi – Йылдыз, 2003 №4 С.106-119
4.Тюркологические исследования. Издательство наука – Москва.:1976. [сборник] – 268 с.
5. Маслов Ю. С. Введение в языкознание / Ю. С. Маслов. – М.: Наука, 1987. – С. 186 - 220.
6. Кокиева А. / Къырымтатар эдебиятнынъ тарихы. 9 - нджи сыныф ичюн – Симферополь: Къырым девлет окъув педагогика нешрияты. Симферополь – 2002. – С. 232. Къырымтатар тилинде.
7. Меметов А. М. Земаневий къырымтатар тили – Симферополь: Къырым девлет окув педагогіка нешрияты. – 2006 – 320 с.

Словники:

1. Вадим Мирєєв, Сейран Усеїнов Українсько-кримськотатарський словник на 10 000 слів. 2002.
2. Ярцева В. Н. Тюркские языки // Лингвистический энциклопедический словарь / Глав. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 688 с.

Історія кримськотатарської мови

Основна (базова):

1. Бартольд В.В. Туркестан в єпоху монгольского нашествия / В.В. Бартольд // Сочинения / В.В. Бартольд – Т. 1. – М. : Наука, 1963.
2. Баскаков Н. А. Тюркские языки / Отв. ред. Г. Д. Санжеев; Институт языкознания АН СССР. — М.: Издательство восточной литературы, 1960. — 248 с. — 2200 экз.

3. Ганиева Э. С., Сейдаметова Н. С., Усеинов К. Кримськотатарська мова: Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е видання, виправлене. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2011. – Кримськотатарською мовою.
4. Александр Гаркавец Очерк крымскотатарской фонетики, морфологии и орфографии Издание 2-е, исправленное и дополненное. Издание 1-е: А. Н. Гаркавец. Очерккрымскотатарской фонетики, морфологии и орфографии .
5. Емірамзаєва А. С. Формування кримськотатарської мови / А.С. Емірамзаєва // Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного університету. – Серія «Філологія». – 2016. – № 25
6. Емірамзаєва А.С. Навчально-методичний посібник. Історія кримськотатарської мови – К. :Видавництво «Майстер книг», 2019. – 122 с.
7. Кая І. С. Руководство для обучения крымскотатарскому языку / І. С. Кая, А. Одабаш. – имферополь : Крымиздат, 1924. . – 108 с.
8. Кемал Къонруат. Къырымтатар язы тильнинъ тарихчесы / Кемал Къонруат // Йылдыз. – 2003. – №4. – С. 106–119.
9. Меметов А.М. Эскикъырым-арап язылари / А. М. Меметов. – Акъмесджит : Оджакъ нешрияти, 2012. –35 с.
10. Мусаев. К. Кыпчаки и пракипчакский язык / М. Мусаев // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Серия «Филология» . – Т. 20 (59), №5. –2007. – С. 5–27.
11. Горяинов А, Закирьяев Р. Пишем правильно (Догъру язамыз) в помощьи зучающим крымскотатарский язык подредакцией С.М. Усеинова «Тезис» Симферополь, 2008 – 96с
12. Севортян Э.В. Крымскотатарский язык / Э. В. Севотрян // Языки народов СССР. – Москва, 1966. – Т. 2. – С. 234.
13. Меметов А. М. / Земаневий къырымтатар тили – Симферополь: Къырымдевлет окув педагогика нешрияты. – 2006 – с.320. Къырымтатартилинде.

Додаткова (допоміжна):

1. Асанова Л.Н. къырымтатар тили 1 сыныфичюндерслик. – 2 сыныф ичюн гъайырдан ишленильген нешир. – Сімферополь: КъДжИ «къырымдевокъувпеднешир»нешрияты, 2009. – 144с. ресимли. – Къырымтатар тилинде.
2. Джаферова Е. Цікава математика. Дидактичний посібник для дітей дошкільного віку. – Сімферополь: КРП «Крим навчпеддержвидав», 2008. – 96 с. – Кримськотатарською мовою.
3. Наджип Э.Н. Культура и тюркоязычная литература Мамлюкского Египта XIV века / Э. Н. Наджип. – Туркестан, 2004.
4. Покровська І.Л. Турецька мова для студентів першого курсу ОКР «Бакалавр» (Частина 1). Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Четверта хвиля», 2013. – 304 с.
5. Усеинов С. М. Программа курсов по изучению крымскотатарского языка (для лиц, слабо владеющих родным языком) Составитель С.М. Усеинов. – Симферополь, Издательство « ЧП Ибрагимов Э.Э». 2008, 36 с. Руководительпроекта С. Каджаметова.
6. Усеинов С. М. Къырымтатарджа – русча – украиндже лугъат. Тертип этиджи С. М. Усеинов. – Акъмесджит: «Тезис» нешрият эви, 2008. – 836с.
7. Emirova A.M. Qırımtatar tilinin imla ve punktuatsiya qaideleri [A.M. Emirova, I.A. Kerimov, N. R. Abdulvapov ve b.] naşir FLP Lemeşko K. A., 2011- 80 s.

Словники:

1. Кърымтатарджа-русчалугъат / Составители: Ш.А.Асанов, А.Н.Гаркавец, С.М.Усеинов.– Киев: Радянська школа, 1988.– Стр. 198-236.
2. Усеинов С. М. Толковый словарь терминов крымскотатарского языка

Составители: С.М. Усеинов, Э.А. Бекиров.

3. Куркчи У. О. Къырымтатар тилинде русча къаршылыкълары иле грамматика терминлери лугъаты / Ильмий муаррир А. М. Эмирова. Неширге азырлагъанлар Э.С. Ганиеваве Н.С. Сейдаметова. – Симферополь: Риа «Аян», 2008. – 64с.

Лексикологія кримськотатарської мови

Основна (базова):

1. Баскаков Н. А. Введение в изучение тюркских языков / Н. А. Баскаков. – Изд. 2-е. – М.: Высшая школа, 1969. – 384 с.

2. Баскаков Н. А. Алтайская семья языков и еёизучение / Н. А. Баскаков; Институт языкознания АН СССР. – М.: Наука, 1981. – 136 с.

3. Ганиева Э.С. Словник кримськотатарських лінгвістичних термінів і метамовних одиниць (з російськими і українськими відповідностями). – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2008. – 84 с. – Кримськотатарською, російською та українською мовами.

4. Ганиева Э.С., Сейдаметова Н.С., Усеинов К. Кримськотатарська мова: Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е видання, виправлене. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2011. – Кримськотатарською мовою.

5. Иванов С.М. Арабизмы в турецком языке / С.М. Иванов. – Л.: Изд-во ЛГ У, 1973. – 61 с.

6. Куркчи У. О. Къырымтатар тилинде русча къаршылыкълары иле грамматика терминлери лугъаты / Ильмий муаррир А.М. Эмирова. Неширге азырлагъанлар Э. С. Ганиева ве Н.С. Сейдаметова. – Симферополь: Риа «Аян», 2008. – 64с.

7. Левковская К.А. Теория слова / К.А.Левковская. – М.: Изд –во «Высшая школа. 1963. – 269 с.

8. Емирова А.М., Керимова І.А., Ганиева Е.С., та ін. Правила кримськотатарської орфографії і пунктуації. (Проект) / Наук. Редк. Емирова А.М. – Сімферополь:

КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2012. – Кримськотатарською та російською мовами.

Додаткова (допоміжна):

1. Мініахметова Е. Х. Арготична лексика в турецькій мові / Е.Х. Мініахметова// Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Сер.: Филология. Социальные коммуникации – 2010. – Т. 23 (62). – № 3. – С. 107-113.

2. Мініахметова Е.Х. Омоніми у турецькій мові / Е.Х. Мініахметова // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Сер.: Филология. – 2007. – Т. 20 (59). – № 5. – С. 206 –214.

Лінгвокраїнознавство Криму

Основна (базова):

1. Акчуріна-Муфтієва Н. Етнографічні дослідження кримськотатарського житла // НТЕ. 2005. № 1.
2. Багрова Л.А., Боков В.А. Багров Н.В. География Крыма. К., 2001.
3. *Белянский И.Л., Лезина И.Н., Суперанская А.В.* Крым. Географические названия: Краткий словарь Симферополь. 1998 - 160с.
4. Боданинский У. А. Археологическое и этнографическое изучение татар в Крыму. Реконструкция народного хозяйства в Крыму. Сф., 1930;
5. Бушаков В. А. Лексичний склад історичної топонімії Криму. – К., 2003.– 225 с.
6. Вадзинская А. В гостях у татар: Очерк из быта крымских татар. Москва, 1914;
7. Васюков С. И. Крым и горные татары. С.-Петербург, 1904;
8. Возгрин В. Е. Исторические судьбы крымских татар. Москва, 1992;

9. Заатов И. А. Материалы по истории и традиционной духовной культуре крымских татар. (В помощь работникам учреждений культуры края, идеологическому активу). Краснодар, 1989;
10. Забвению не подлежит (из истории крымско-татарской государственности и Крыма). Казань, 1992;
11. Качарава Д. Д., Квирквелия Г. Т. Города и поселения Причорномор'я античной эпохи: Малый энциклопедический справочник. – Тбилиси: Мецниереба, 1991. - 655 с.
12. Крым и крымские татары. К., 1883;
13. Куфтин Б. А. Жилище крымских татар в связи с историей заселения полуострова. Москва, 1925;
14. Радде Г. И. Крымские татары. С.-Петербург, 1857;
15. Суперанская А. В., Исаева З. Г., Исхакова Х. Ф. Топонимика Крыма. М., 1997. 403 с.

Додаткова (допоміжна):

1. Возгрин. В. Е. Исторические судьбы крымских татар. М., 1992
2. Войтович Л. Формування кримськотатарського народу. Вступ до етногенезу. – Біла Церква, 2010. – 214 с.
3. Войтович Л. Формування кримськотатарського народу. Вступ до етногенезу. – Біла Церква, 2010. – 214 с.
4. Зубарь В.М., Ю.В. Павленко Ю.В.. Херсонес Таврический и распространение христианства на Руси (1988)
5. История генуэзских поселений в Крыму, составлена Николаем Мурзакевичем. – Одеса, 1837. – 99 с.
6. Іванець А., Когут А. Кримськотатарський національний рух у 1917–1920 рр. за архівами комуністичних спецслужб / Упоряд. Іванець А., Когут А. — К. : К.І.С., 2019. — 448 с.

Історія кримськотатарської літератури

Основна (базова):

1. Айдер Осман. Осюв басамакълары. Эдебий-тенкъидий макъалелер. – Ташкент, 1981.
2. Акъчокъракълы О. Къырым тюрк-татар эдебиятынынъ къыскъаджа тарихчеси / Осман Акъчокъракълы. Эсерлер топламы / Тертип эткен ве неширге азырлагъан И.А. Керим – Акъмесджит, 2006. – С. 93-108.
3. Гирайбай, Амди. Къырым эдебиятына бир бакъыш // Йылдыз. – 1995. – № 3. – С. 8-20.
4. Гульшен хаяллары. Ортачагъ къырымтатар классик шииринден. – Симферополь, 1999. – 88 с.
5. Дерменджи А. Аят ёлунен (Эдебий-тенкъидий макъалелер) – Ташкент, 1973.
6. Джавтобели З. Эдебият севдалары (Эдебий макъалелер) –Ташкент, 1983.
7. Керим И. Бедиий сёзюмизнинъ эврими (XIX асырнынъ сонъу ве XX асырнынъ башы деври иле багълы историография меселелери.
8. Керим И. Къырымтатар эдебияты. Юкъары сыныф талебелери ве филология факультетлери студентлери ичюн къулланма дерслик. – Акъмесджит, 1995.
9. Керим И. Эки асыр арасында. На стыке веков. (XIX асырнынъ сонъу ве XX асырнынъ башларында иджат эткен къырымтатар языджы ве шаирлернинъ фоторесимлери ве къыскъадан терджимейи аллары)» – Симферополь, 1995.
10. Кримський А. Література кримських татар // Студії з Криму. – Київ, 1930. – С. 165-198.
11. Крымский А. Къырымтатарларнынъ эдебияты. – Симферополь, 2003.
12. Лятиф-заде А. Къырымтатар эдебиятынынъ сонъки деври акъкъында. // Йылдыз, 1994. – № 3. – С. 197-208.

Додаткова (допоміжна):

13. Нагаев С. Йылнамелердеки излер. Къырымтатар эдебияты акъкъында этюдлар. – Ташкент, 1991.
14. Окрушина сонця. Антологія кримськотатарської поезії XIII–XX століть / Упорядники М. Мірошниченко, Ю. Кандим. – Київ, 2003. – 792 с.
15. Саадет ичюн. Шиирлер, поэмалар, пьеса. (Усеин Шамиль Токътаргъазы, Асан Чергеев, Джемиль Керменчикли, Якъуб Шакир-Али). – Ташкент, 1976.
16. Фазыл Р. Къырымтатар шиириети антологиясы // Йылдыз. – 1998. – №№ 1, 2, 3, 4, 8.
17. Фазыл Р., Къонъратлы К. Къырымтатар шиирлери антологиясы // Йылдыз. − 1990. – №№ 1, 2, 4, 5.
18. Фазыл Р., Нагаев С. Къырым эдебияты тарихине бир назар. I // Йылдыз. – 1988. – №4. – С. 93-96.
19. Фазыл Р., Нагаев С. Къырымтатар эдебиятынынъ тарихи. – Симферополь, 2001. – 640 с.
20. Чобан-заде Б. Къырымтатар эдебиятында къурултайджылыкъ ве миллетчилик. – Баку, 1929.
21. Чобан-заде Б. Къырымтатар эдебиятынынъ сонъ деври. – Симферополь, 2003. – 132 с.
22. Чобан-заде, Бекир. Къырымтатар эдебиятынынъ сонъ деври // Йылдыз. – 1993. – №1. – С. 3-41.
23. Шемьи-заде Э. Омюр ве яратыджылыкъ. (Эдебий макъалелер). – Ташкент, 1974.
24. Шемьи-заде Э. Халкъ хызметинде. (Эдебий макъалелер). – Ташкент, 1977.